

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Философия және саясаттану факультеті

ПСИХОЛОГИЯ

Айдосова Жанерке Кошкарловна

психология магистрі,

аға оқытушы

7-модуль.

**Өзіндік анықталу тұлғаны
зерттеудің психологиялық мәселесі
ретінде.**

7-дәріс.

**Әлеуметтік өзіндік және кәсіби
өзіндік анықталудың
психологиялық ерекшеліктері.**

Дәрістің жоспары

1. Әлеуметтік өзіндік анықталу.
2. Жеке тұлғаның кәсіби өзін-өзі анықтауы.
3. Кәсіби бағдар және әлеуметтік бейімделу.

Дәрістің мақсаты

Білім берудегі әлеуметтік өзіндік анықталу арқылы тұлғаның ақыл-ой, эмоциялық, еріктік және адамгершілік әлеуетін байыту, өзін-өзі дамыту және кәсіби өзіндік анықталудың психологиялық ерекшеліктерін студенттерде қалыптастыру.

pngimg.com

Моральдық қасиеттерге ие болу.

Дінге, саясатқа, өмір философиясына көзқарас қалыптастыру.

Әлеуметтік сананы қалыптастыру.

Қоғамда өз орнын табу.

Адамгершілік құндылықтарды игеру.

freepng.ru

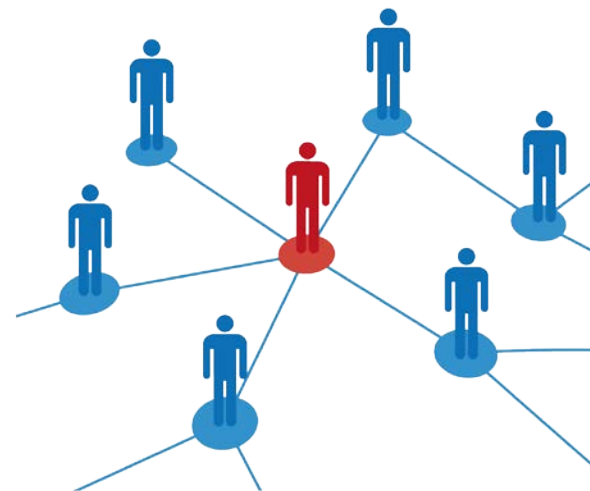
Әлеуметтік ұтқырлық

Әлеуметтік мәртебе

Әлеуметтік позиция

Жеке мәртебе

Әлеуметтік
кәсібилендіру

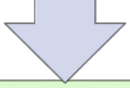
Кәсібилендіру
процесі

Әлеуметтану
аясында кәсібилену

В.Т. Кудрявцев бойынша тұлғаның мамандыққа қатынасы мен іс-әрекеттің орындалу деңгейінің кезеңдері:

кәсіби ниет (ой), оның пайда болуы мен қалыптасуы;

кәсіби білім беру және кәсіби іс-әрекетке дайындық;

мамандыққа кірісу, оны белсенді меңгеру және өндірістік ұжымнан өз орнын табу;

кәсіби еңбекте тұлғаның толық жүзеге асуы.

Е.А. Климов бойынша кәсіби бағдарлану кезеңдері

pixabay.com

12-17 жас

Оптация
кезеңі

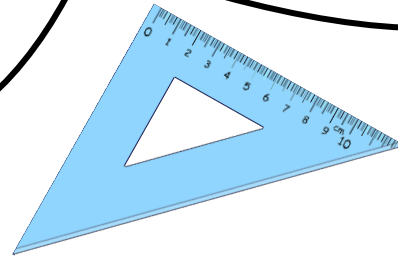
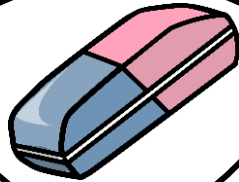
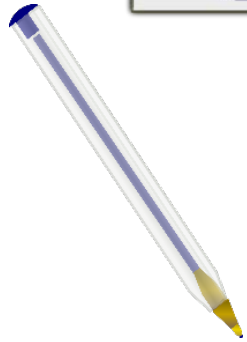
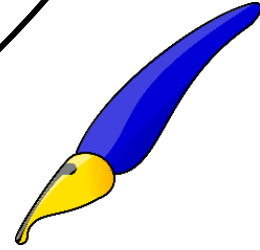
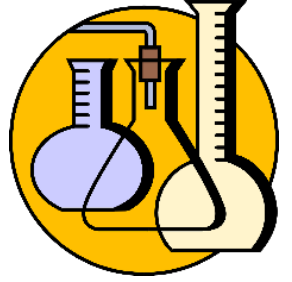
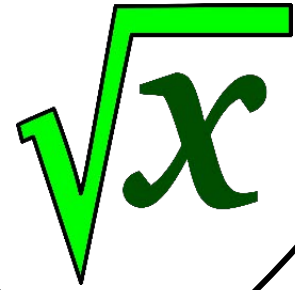
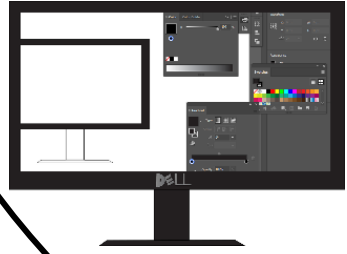
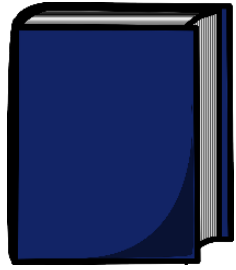
15-23 жас

Кәсіби
дайындық
кезеңі

**16-23 жастан
бастап**

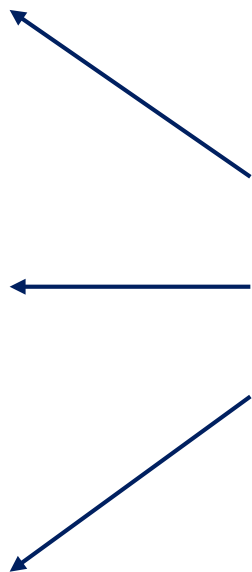
Кәсіпқойдың
даму кезеңі

pixabay.com

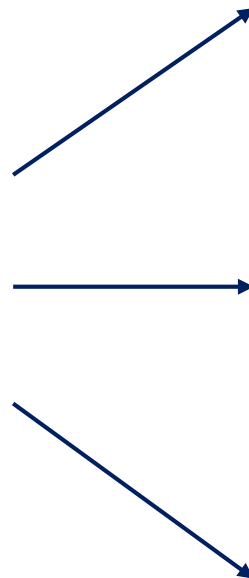
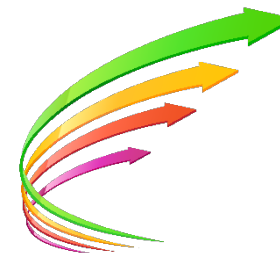
Кәсіби өзін-өзі анықтау белгілері

Ресми құжаттар
бойынша

freeping.ru

Қолайлы жағдайларға
байланысты

**Кәсіби өзін-өзі
анықтау деңгейлері**

Танымдық

Сананы және сана
сезімді қайта құру.

Практикалық

Адамның әлеуметтік
мәртебесінің
шынайы өзгеруі.

Кәсіби даму

klipartz.com

Міндеттерді
атқара білу.

Жаңа білімдер мен
дағдыларды меңгеру.

Тұлғалық сапалардың дамуы.

Білім саласында жүйелі жетілу және кеңею.

Эргономика

Мансап түрлері

Тік

Көлденең

freepng.ru

Кәсіби анықталу. Психограмма

XX ғ. басы

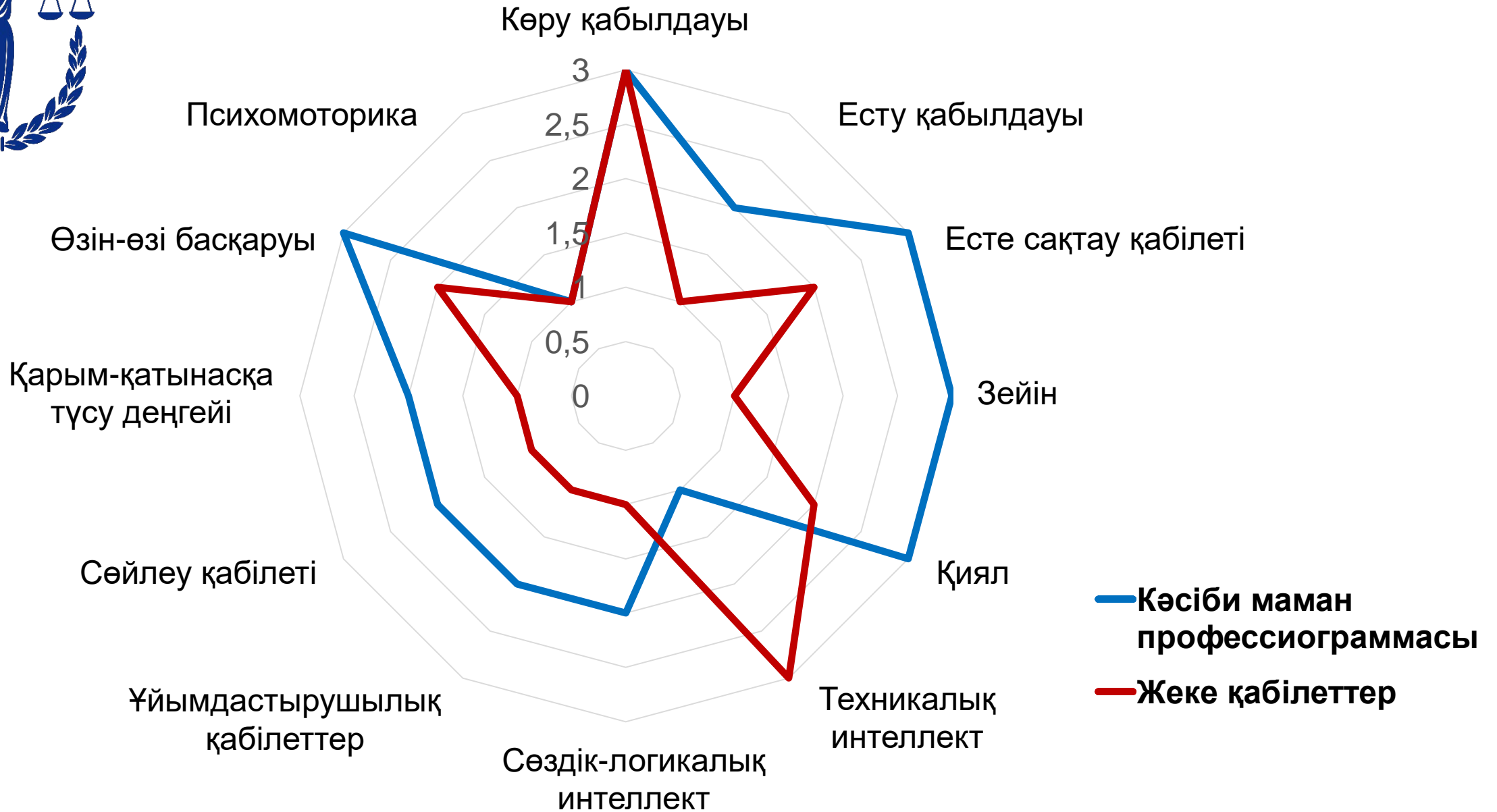
Уильям Штерн –
неміс психологы

Психограмма – белгілі бір кәсіби
қызмет үшін қажетті психологиялық
ерекшеліктердің сипаттамасы.

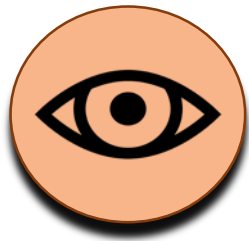

Психограмма жасау кезеңдері:

- 1 міндетті тапсырмалардың тізімін құру;
- 2 мақсатқа жету үшін қажетті әрекеттерді қалпына келтіру;
- 3 психикалық функцияларды, процестерді, қабілеттерді, дағдыларды өзара байланыстыру.

Психикалық функциялардың түрлері және типтік мамандықтар

Қабылдау әрекеттері

дегустатор,
инспектор,
сарапшы, т.б.

Шығармашылық әрекеттер

мұғалім, дәрігер,
заңгер, полиция,
менеджер және т.б.

Есте сақтау әрекеттері

актер, музыкант,
диктор, заңгер,
тележүргізуші, дәрігер

Тұлғааралық әрекеттер

техникалық және
әлеуметтік
мамандықтар

Қиялдау әрекеттері

композитор,
дизайнер,
инженер,
механик, т.б.

Психомоторлық әрекеттер

суретші, хирург,
жүргізуші,
механизатор т.б.

Далай Ламаның өмірлік 18 ережесінен үзінді

1. Сіз жеңілген кезде, жинақталған тәжірибеден айырылып қалмайсыз.
2. Мына үш ереженің соңынан мәңгі еріп жүріңіз: өзіңді сыйла, өзгені сыйла, өз істегенің үшін берілетін жауапкершіліктен қашпа.
3. Кейде оңаша қалып, өзіңді тыңдап тұру керек.
4. Сіз сүйетін, сізді сүйетін атмосфера өміріңіздің негізін құрайды.

Қорытынды

- Әлеуметтік өзіндік анықталу дегеніміз тұлғаның бейімделуі мен кәсіптік тиімділікпен тұлғалық ұйымдасуы.
- Кәсіби өзіндік анықталу ішкі ресурстардың, күштердің, тұлғаның кәсіби қалыптасу жолындағы көзқарастарының көрінуіне байланысты.
- Қазіргі жағдайда көптеген мамандықтар үнемі қайта даярлауды, біліктілікті арттыруды қажет етеді.
- Жеке адамның өзінің мақсаттарын, қызығушылықтарын түсіну дәрежесі және нәтижеге жетуге бағдарлануы оның мансабына әсер етеді.

Пайдаланган әдебиеттер

Негізгі:

1. Зеер Э. Ф. Психология профессионального образования: учебник для 15. студ. высш. учеб. заведений. – М.: Академия, 2009. – 384 с.
2. Зинченко В. П., Мунипов В. М. Эргономика: человекоориентированное 3. проектирование. – М.: Логос, 2000. – 490 с.
3. Меркулова О. С. Психология труда. – М.: Приор-издат, 2006.

Қосымша әдебиеттер:

1. Скавинская Е.Н. Психология успеха : учебное пособие / Е. Н. Скавинская – Томск : Эль Контент, 2013 – 108 с. ISBN 978-5-4332-0136-1

Пайдаланган интернет-ресурстар

pngimg.com; freepng.ru; pixabay.com; klipartz.com; siemensarena.com.